
Avaluació de centres docents

Bibliografia complementària. Guia de lectura

PID_00258102

Xavier Chavarria
Elvira Borell

Xavier Chavarria

Elvira Borell

Índex

Introducció.....	5
1. L'avaluació interna del centre.....	7
2. L'avaluació externa del centre.....	8
3. Els sistemes d'indicadors.....	9
4. Per a saber-ne més.....	10
4.1. Per a saber-ne més sobre l'avaluació interna del centre	10
4.2. Per a saber-ne més sobre l'avaluació externa del centre	11
4.3. Per a saber-ne més sobre els sistemes d'indicadors	14

Introducció

Activitats d'assegurament de la qualitat relacionades directament amb l'avaluació

Nivell	Internes	Externes
Centre	Avaluació interna de centre (general/focal)	Avaluació externa de centre
		Sistema d'indicadors (nacionals / de centre)
Ensenyament/Aprenentatge	Avaluació de l'ensenyament	Avaluació del professorat
	Proves internes	Proves externes (nacionals)
	Supervisió de l'avaluació dels aprenentatges	Proves externes (internacionals)
Programes		Avaluació de programes
		Estudis específics
Direcció	Autoavaluació directiva	Avaluació de la direcció

Es destaquen els temes que es tracten en aquesta guia.

En el quadre anterior es presenten, sistematitzades, les principals activitats d'assegurament de la qualitat vinculades a l'avaluació educativa, que els directors han de conèixer, comprendre, posar en pràctica –si escau–, dissenyar en alguns casos i aplicar-ne els resultats.

Com es pot veure, s'han classificat segons la perspectiva dominant (interna/externa). Amb tot i això, sovint algunes d'aquestes activitats es presenten d'una manera mixta; més encara, poden donar-se per separat, però amb la vocació que totes dues perspectives estableixin una relació dialògica.

Aquesta guia està estructurada en tres temes:

- L'avaluació interna del centre
- L'avaluació externa del centre
- Els sistemes d'indicadors

En cada tema, hi ha un primer apartat amb els continguts bàsics de la temàtica i un segon apartat, «Per a saber-ne més», en què es presenten una selecció de recursos, comentats, per a aprofundir en els diferents aspectes de cada temàtica, amb informacions bàsiques, referències metodològiques i indicacions per a ampliar-ne el coneixement.

1. L'avaluació interna del centre

L'avaluació interna del centre és l'avaluació portada a terme per persones o grups de persones que estan directament implicades amb l'escola; per exemple, el director, el professorat, altre personal o els alumnes. L'ensenyament i la gestió directiva hi poden ser incloses.

En un sentit més ampli, a més de la internalitat dels agents avaluadors, es pot considerar si són també interns els paràmetres, criteris o models de referència amb què són comparats i si els destinataris de la retroalimentació són només interns.

En realitat, es donen moltes situacions intermèdies o mixtes pel que fa a agents, models o ús dels resultats; mixtes en cada un d'aquests elements o en la seva combinació.

Pot ser una avaluació interna general que atenyi la totalitat dels aspectes rellevants d'un centre. Normalment s'hi inclouen aspectes com el progrés dels estudiants, l'ensenyament o la qualitat educativa, el benestar o els drets individuals dels estudiants, el lideratge i la gestió, el desenvolupament professional o institucional, l'equitat i el projecte educatiu. En alguns casos, les administracions proposen models recomanats o obligatoris, o bé poden incloure-s'hi per part de cada escola àrees específiques d'interès propi. De la mateixa manera, en moltes ocasions són susceptibles d'aplicacions parcials o modulars, o distribuïdes al llarg del temps. Poden ser útils per a establir diagnòstics o revisions generals, o per a fer un balanç després d'un procés de canvi o renovació. Se solen aplicar en intervals plurianuals.

Pot tractar-se d'avaluació interna focal, no incompatible amb la general. En aquest cas, s'aplica sobre un objecte específic d'avaluació: un objectiu de la programació general anual, un pla específic anual o plurianual, l'aplicació o adopció d'un programa concret, etc. Els dissenys d'avaluació són *ad hoc* (adaptats, adoptats o construïts), contenen l'operativització de l'objectiu a avaluar, els seus aspectes o dimensions i els seus criteris de valor o indicadors de mesura; també s'hi inclouen els aspectes metodològics (recollida i tractament de la informació) i altres especificacions (planificació de l'avaluació, responsabilitats, i temporització).

2. L'avaluació externa del centre

L'avaluació externa del centre és l'avaluació portada a terme per avaluadors que informen les autoritats educatives locals, regionals o centrals, i que no estan directament involucrats en les activitats de les escoles avaluades.

Aquestes avaluacions solen cobrir un ampli ventall d'activitats escolars, incloent-hi l'ensenyament i l'aprenentatge, així com tots els aspectes de lideratge i gestió escolar. Normalment, es tracta d'avaluacions generals, per bé que susceptibles d'aplicacions modulars, i, en ocasions poc freqüents, poden ser temàtiques (ús de les TIC, seguretat escolar, salut, etc.). Igualment, hi ha algun model que està basat a encreuar les opinions de les persones i grups afectats, de la qual cosa en resulta una visió intersubjectiva. En altres casos, són avaluacions referents a la conformitat de l'existència documentada de determinats aspectes de qualitat.

Gairebé sempre hi ha una important participació de les persones i grups del mateix centre en l'aplicació d'avaluacions externes; a vegades, fins i tot, hi ha una primera revisió, prèvia a la visita externa, total o parcial de l'acompliment dels criteris d'avaluació per part del personal del centre o els seus grups d'interès.

En qualsevol cas, hi ha una creixent articulació o diàleg entre l'avaluació externa i l'avaluació interna, en els països i regions en què es produeixen ambdues. Aquesta articulació es dona en múltiples formes: els avaluadors externs examinen i prenen en consideració els resultats de l'avaluació interna, els avaluadors externs supervisen la manera com s'han conduït les avaluacions internes per a certificar-ne la validesa i fiabilitat, les avaluacions internes focalitzen els punts que s'han assenyalat expressament en les avaluacions externes, les avaluacions externes i internes utilitzen els mateixos paràmetres o criteris, etc.

En general, hi ha una gran robustesa, vinculada a la recerca, pel que fa als criteris d'avaluació estructurats al voltant de models elaborats per les administracions públiques responsables o per experts. Aquestes donen una àmplia publicitat a aquesta forma d'avaluació.

3. Els sistemes d'indicadors

Un sistema d'indicadors és un conjunt estructurat d'indicadors que apleguen informació rellevant per a la presa de decisions dels administradors de l'educació a diferents escales i, en algunes ocasions, depèn del nivell de publicitat, per al coneixement general. La majoria dels indicadors que s'hi recullen són de tipus quantitatiu.

L'agregació de les dades es realitza a diferents escales segons els propòsits de les institucions que els promouen: institucions internacionals i administracions educatives nacionals o regionals.

L'estructuració dels sistemes d'indicadors pren diferents formes, i s'hi inclouen, en general, les condicions i resultats de l'educació (recursos financers, escolarització, resultats, etc.). En molts casos, es diferencien en la clàssica referència de context, recursos (*inputs*), processos, productes (*outputs*) i resultats (*outcomes*). Els indicadors que varien al llarg del temps però que tenen vocació d'una certa perdurabilitat i reiteració són recollits periòdicament, moltes vegades cada any.

4. Per a saber-ne més

4.1. Per a saber-ne més sobre l'avaluació interna del centre

Eurydice (2015). *Assuring Quality in Education. Policies and Approaches to School Evaluation in Europe*. Brussel·les: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.

Aquest informe recull, entre d'altres, les tendències següents als països de la Unió Europea:

- L'avaluació interna està estructurada per les autoritats educatives centrals o regionals, en diferents graus, en molts països.
- La majoria de països posen a disposició dels centres mesures i eines de suport per tal que les escoles puguin conduir amb èxit les avaluacions internes.
- Hi ha una gran diversitat de relacions entre les avaluacions externes i les avaluacions internes (aquest aspecte es desenvolupa en la fitxa explicativa sobre avaluació externa).

Alguns exemples destacats de models i mètodes

Avaluació interna general amb model extern de l'administració. Model d'avaluació interna per a les escoles d'Escòcia:

Education Scotland (2015). *How good is our school?*. Livingston, UK: Education Scotland.

Avaluació interna general amb model extern d'autors i suport d'un coach:

Chavarría, X.; Borrell, E. (2017). *Avaluació persuasiva: una aplicació del model ECCEO*. Barcelona: Horsori.

Avaluació interna general amb guia per a autoconstruir-la:

San Fabián, J. L.; Granda, A. (coord.) (2007). *Guía de Autoevaluación y Mejora*. Oviedo: Consejería de Educación de Asturias.

Avaluació focal (amb exemples):

Chavarría, X.; Borrell, E. (2017). *L'avaluació interna del centre*. Barcelona: Rosa Sensat.

Avaluació focal (metodologia i casos pràctics):

Chavarría, X.; Borrell, E. (2017). *Evaluación de centros educativos: aspectos nucleares*. Barcelona: EDIUOC.

Avaluació interna. Metodologia pràctica:

MacBeath, J.; Schratz, M.; Meuret, D.; Jakobsen, L. (2000). *Self-Evaluation in European Schools. A Story of Change*. Londres i Nova York: Routledge Falmer.

Avaluació interna dels centres aplicada a la formació professional en el Programa de qualitat i millora a Catalunya:

Departament d'Ensenyament (2013). *Guia per a l'autoavaluació de centres educatius amb el model de l'excel·lència en la gestió. e2Cat*. Barcelona.

Avaluació interna (temàtica: inclusivitat):

Duran, D.; Giné, C.; Marchesi, A. (2010). *Guia per a l'anàlisi, la reflexió i la valoració de pràctiques inclusives*. Barcelona: Departament d'Ensenyament.

4.2. Per a saber-ne més sobre l'avaluació externa del centre

Eurydice (2015). *Assuring Quality in Education. Policies and Approaches to School Evaluation in Europe*. Brussel·les: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.

Aquest informe recull, entre d'altres, les tendències següents en els països de la Unió Europea:

- Les inspeccions educatives són les responsables de l'avaluació externa a la majoria de països.
- Els criteris usats en l'avaluació externa estan sovint altament estandarditzats.
- Els procediments per a l'avaluació externa són molt homogenis i inclouen les fases d'anàlisi, visita i informe.
- Hi ha tendències emergents per a centrar l'atenció en les escoles en risc pel fet de no assolir els estàndards esperats (especialment, en relació amb els resultats), i també per a visibilitzar els centres docents amb bons rendiments i que assoleixen bons resultats.
- Els diferents usos que es fan dels informes d'avaluació externa evidencien diferents concepcions del que s'anomena "rendició de comptes".

Alguns exemples destacats:

Model d'avaluació per a centres d'ensenyaments obligatoris:

Chavarria, X.; Borrell, E. (2017). *Evaluación de centros para la mejora de la calidad*. Barcelona: Horsori.

Model d'excel·lència de l'European Foundation for Quality Management (EFQM):

Pàgina web de l'EFQM

Model d'avaluació per a centres de formació professional:

Generalitat de Catalunya (2004). *La gestió per processos en els centres educatius basada en la Norma ISO 9001:2000*. Barcelona: CIDEM

Model d'avaluació aplicat per la inspecció de la regió de Saxònia (Alemanya):

Education Institute of Saxony (2010): *School Quality in the Free State of Saxony: Criteria Description / Schulische Qualität im Freistaat Sachsen: Kriterienbeschreibung.*

Versió en anglès

Versió en alemany

Model d'avaluació aplicat per la inspecció de Portugal:

Inspecção Geral d'Educação (2009). *Avaliação Externa das Escolas – Referentes e Instrumentos de Trabalho.* Lisboa: Ministério da Educação

Model d'avaluació externa amb una prèvia avaluació interna, aplicat a Itàlia pel MIUR (Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca) I INVALSI (Istituto Nazionale per la Valutazione del Sistema Educativo di Istruzione e di Formazione):

INVALSI, MIUR (s.d.). *Valutare le scuole: le logiche generali del progetto VALeS.*

Protocol d'avaluació externa (MIUR-INVALSI):

INVALSI (2016). *Programma e protocollo per le visite di valutazione esterna nel Sistema Nazionale di Valutazione.* Roma.

Model d'avaluació comprensiva i participativa aplicat per la Inspecció d'Educació a Catalunya:

Departament d'Ensenyament (2009). *Avaluació global diagnòstica.* Barcelona: Departament d'Ensenyament.

Model d'avaluació general aplicat per la Inspecció d'Educació a Catalunya:

Departament d'Ensenyament (2015). *Avaluació anual de centres (AVAC).* Barcelona: Departament d'Ensenyament.

Model d'avaluació focal aplicat per la Inspecció d'Educació a Catalunya:

Subdirecció General de la Inspecció (2003). *Avaluació Externa de Centres*. Barcelona: SGIE.

Aquest document està compost per 32 quaderns, cada un dels quals conté un disseny específic d'avaluació, classificats en dos grans grups: Àmbit Organitzatiu i Àmbit Pedagògic.

4.3. Per a saber-ne més sobre els sistemes d'indicadors

Informes anuals de la Unesco. «Global Monitoring Report».

Informes anuals OCDE - INEE. «Panorama de l'educació. Informe general i informes per països».

Instituto Nacional de Evaluación Educativa. «Informe de seguimiento Objetivos 2020. Education and Training Monitor (anual)».

Espanya. Ministerio de Educación Cultura y Deporte – Instituto Nacional de Evaluación Educativa. «Sistema estatal d'indicadors de l'educació (informe anual)».

Catalunya. Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu. «Sistema d'indicadors (informe anual)».

Argentina. Ministerio de Educación y Deporte. «Indicadores Educativos».

Gairín, J.; Díaz-Vicario, A. (coord.) (2016). *Sistema de evaluación institucional en enseñanza obligatoria en Iberoamérica*. Santiago de Chile: Santillana (Informe Red AGE, serie «Informes», núm. 8).

Aquest informe inclou capítols diferenciats per al Brasil, Xile, Colòmbia, l'Equador, Espanya, Mèxic, Nicaragua, Panamà, el Paraguai, el Perú, Portugal, l'Uruguai i Veneçuela.

França. Ministère de l'Éducation Nationale. «Études et statistiques de la Depp».

País Basc. Instituto Vasco de Evaluación e Investigación Educativa (ISEI-IVEI). «Sistema Vasco de Indicadores Educativos».

Catalunya. Sistema d'Indicadors de Centre (SIC). Educació infantil i primària. Educació secundària

Els resultats estan subjectes a una publicitat restringida. Es calculen anualment i cada centre disposa de les seves dades, la sèrie evolutiva al llarg del temps i la comparativa respecte de tots els centres i de diferents agrupaments de centres. L'escala de mesurament és el centre; per tant, la mitjana d'una determinada dada no es correspon amb la dada mitjana del país, ja que no es pondera. Se'n pot consultar el contingut i les orientacions per a calcular-ho.

